

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum in Deo idem sit substacia, vel essentia idem quod esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

Vnde sunt ibi ut vnu omnes formæ, quæ in effectibus multiplicantur. Et sic nulla prouenit inde compositione. Similiter in intellectu eius sunt multa intellecta per vnum, & idem, quod est sua essentia. Quod autem per vnum intelligentur multa, non inducit compositionem intelligentis. Vnde nec ex hac parte sequitur compositio in Deo.

A D N O V U M dicendum, quod relationes, quæ dicuntur de Deo ex tempore, non sunt in ipso realiter: sed solù fmitationē. Ibi enim est realis relatio, ubi realiter aliquid dependet ab altero, vel simpliciter, vel secundum quid. Et propter hoc scientia est realis relatio ad scibilem, non autem econverso: sed fmitationē tantum, ut pater Philosophum quinto Metaphy. Et ideo cum Deus ab altero nullo dependeat, sed econverso oia ab ipso dependant, in rebus alijs sunt relationes ad Deum reales, in ipso autem ad res secundum rationem tantum, prout intellectus non potest intelligere relationem huius ad illud: nisi econverso intelligat relationem illius ad hoc.

A D X. dicendum, quod pluralitas personarum nullā cōpositionem in Deo inducit. Personæ enim dupli citer possunt considerari, uno modo secundum quod comparantur ad essentiam cū qua sunt idem re, & sic patet quod non relinquunt aliqua compositione: alio vero modo secundum quod comparantur ad inuidem, & sic comparantur ut distincte, non ut adunata. Et propter hoc, nec ex hac parte potest esse cōpositio, nam omnis compositione est vna.

ARTICULUS II.

Vtrum in Deo sit substantia vel essentia idem quod esse.

Secundo queritur vtrum in Deo sit substantia vel essentia idem quod esse. Et videtur quod nō. **Dicitur.** Nam in primo libro, Quoniam quidem Deus est, manifestum est nobis: quid vero sit fmit substantiam, & naturam, incomprehensibile est omnino & ignorantia: nō autem potest esse idem notum & ignorantum, ergo nō est idem esse Dei, & substantia vel essentia eius. Sed diceretur quod erit ipsum esse Dei, ignorantia est nobis quid sit, sicut & eius substantia.

Sed contra. In creatura, est esse & substantia vel natura: & cum vtrumque habeat a Deo, secundum utrumque Deo assimilatur, eo quod agens agit sibi simile. Si ergo esse Dei cognoscitur per similitudinem esse creati, oportet quod eius substantia cognoscatur per similitudinem substantiae creatæ. Et sic de Deo seremus nō solum quoniam est, sed quid est.

¶ 4 Præt. Vnumquodque dicitur differre ab altero per suam substantiam: per id autem quod est omnibus cōmune, nihil ab altero differt. Vnde & Philosophus dicit, quod ens non debet poniri definitione, quia per hoc definitum a nullo distinguatur. ergo nullius rei ab alijs distincta substantia est ipsum esse, cum sit omnibus commune: sed Deus est res ab omnibus alijs rebus distincta. ergo suum esse non est sua substantia.

A ¶ 5 Præt. Non sunt diuersæ res, nisi quarum est diuersum esse, sed esse huius rei nō est diuersum ab eē alterius in quantum est esse, sed in quantum est in tali vel in tali natura. Si ergo aliquid esse sit, quod non sit in aliqua natura, quæ differat ab ipso esse, hoc nō erit diuersum ab aliquo alio esse. Et ita sequitur si diuina substantia est eius esse, quod ipsi sit esse cuiuslibet commune.

¶ 6 Præt. Ens, cui non fit additio, est ens omnibus cōc: sed si Deus sit ipsum suum esse, erit ens, cui nō fit additio. ergo erit commune, & ita prædicabitur de uno quoq: & erit Deus misericordia rebus omnibus, quod est hereticum, & contra Philosophum dicē tem in lib. de Causis, quod causa prima regit omnes res præterquam quod commiscatur cum eis.

B ¶ 7 Præt. Ei quod est omnino simplex, non conuenit aliquid in concretione dictum: esse autē huiusmodi est, sic enim uidetur se habere esse ad essentiam, si cut album ad albedinem. ergo inconvenienter dicitur, quod diuina substantia sit esse.

¶ 8 Præt. Boet. dicit in lib. de Hebd. Omne quod est, participat eo quod est esse, ut sit, alio uero partcipat, ut aliquid sit, sed Deus est. ergo præter esse suum est in eo aliquid aliud quo hēt ut aliquid sit.

¶ 9 Præt. Deo, qui est pfectissimus, id quod est imperfectissimum non est attribuendum, sed esse est imperfectissimum, sicut prima materia: sicut enim materia prima determinatur per omnes formas, ita esse, cum sit imperfectissimum determinari habet per seipsum, ergo pfectissimum determinari habet per seipsum, & sic comparantur ut distincte, non ut adunata. Et propter hoc, nec ex hac parte potest esse cōpositio, nam omnis compositione est vna.

¶ 10 Præt. Id quod significatur per modum effectus,

non conuenit substantia prima, quæ non habet principium: sed esse est huiusmodi. Nam omne ens per principia sua essentia habet esse. ergo substantia Dei inconvenienter dicitur quod sit ipsum esse.

¶ 11 Præt. Omnis propositio est per se nota, in qua

idem de ipso prædicatur: sed si substantia Dei sit ipsum suum esse, idem erit in substance, & prædicato, cū dicitur, Deus est, ergo erit propositio per se, quod uidetur esse falsum, cum sit demonstrabilis, non ergo ipsum esse Dei est substantia.

¶ 12. **C O N T R A.** est, quod Hil. dicit in lib. de Trin.

Est non est accidens Deo, sed subsistens ueritas: id autem quod est subsistens, est rei substantia, ergo esse Dei est eius substantia.

¶ 13 Præt. Rabij Moy. dicit quod Deus est ens, non in

essentia, & uiuens non in uita, & est potens non in

potentia, & sapiens non in sapientia, ergo in Deo non est aliud essentia quam suum esse.

¶ 14 Præt. Vnaquæcunque res proprie denominatur a sua quidditate, non enim propriè significat substantiam, & quidditatē, ut lib. 4. Metaphy. sed hoc non quid est, est inter cetera magis proprium nomen Dei, ut patet Exod. 4. Cum ergo hoc nomen imponatur ad hoc quod est esse, uidetur quod ipsum esse Dei, sit sua substantia.

R E S P O N S. Dicendum, quod in Deo nō est aliud esse, & sua substantia. Ad cuius evidentiam considerandum est, quod cum aliqua causa effectus diuersos produdentes coicant in uno effectu, præter diuersos effectus, oportet illud communem producere ex ueste alienus superioris causa, cuius illud est proprius effectus. Et hoc ideo, quia cū propriè effectus producatur ab aliqua causa fmitam suam propriam naturam vel formam, diuersæ cause habentes diuersas naturas, & formas, oportet quod habeant proprios effectus.

Quæst. dis. S. Thomæ. I 4 di-

In lib. An. se
quod est bo
num sit a me
dico ille.

1. propo
2. et. 3. in
ter opera.
Aristo.

L. 1. non 16
ge. a prius
Hil.

Lib. 4. co. 2.
tom. 5.

D 46.
Vide in 1. p.
¶ 3. 2. 4. & 5.
c. 8. q. 1. art.
1. contra ca.
1. & 2. lib. 3. c.
1. & lib. 3. c.

QVAES. VI. DE SIMPLI. DIV. ESSENTI. ART. I.

diversos. Vnde, si in aliquo uno effectu conueniunt, ille non est proprius alicuius earum: sed alicius su perioris in cuius virtute agit. Sicut pater q̄ diversa complexionata conueniunt in calcificando, vt pi per, & ziniber, & similia, quamvis vnum quoque eorum habeat suū propriū effectum diuersum ab effectu alterius. Vnde effectum communē oportet reducere in priorē causam, cuius sit proprius. s. ignem. Similiter in motibus celestibus, sphære planetarum singulae habent proprios motus, & cum hoc habet vnum communē, quem oportet esse propriū alicius sphære superioris omnes reueluentis ēm motum diurnum. Oēs autē causae creatae cōciant in uno effectu, qui est esse, licet singulae proprios effectus habeant in quibus distinguuntur. Causa enim facit calidum esse, & adificator facit domum esse. Conveniunt ergo in hoc, quod causa est, sed different in hoc q̄ ignis causat ignē, & adificator causat domum. Oportet ergo esse aliquā causam superiorē omnib⁹, cuius virtute omnia causent illā, & eius esse sit proprius effectus. Et hec causa est Deus. Propriū autem effectus cuiuslibet causa procedit ab ipsa ēm similitudinem sive nature. Oportet ergo quod hoc est esse, sive substantia vel natura Dei. Et propter hoc dicitur in libro de Causis, quod intelligentia non datur esse, nisi in quantum est diuina, & q̄ primas effectus est esse, & non est ante ipsum creaturam aliquid.

Liber. text.
13. & 14.
D. 538.
In proposi.
tione 3. inter
opera Arith.

A. D. PRIMVM ergo dicendum q̄ ēns, & esse dī duplice, vt pater &c. Meta. Quandoque enim significat essentiam rei, sive actum essendi. Quandoque vero significat veritatem propositionis, etiam in his, quae esse non habent, sicut dicimus, q̄ cœcitas est, quia verum est hominem esse cœcum. Cum ergo dicas Dam. quod ēss̄ Dei est nobis manifestum accipitur esse Dei secundo modo, & non primo. Primo enim modo est idem esse Dei q̄ ēns substantia; & sicut ēns substantia est ignota, ita & esse. Secundo autem modo scimus, quoniam Deus est, quoniam hanc propositionem in intellectu nostro cōcepimus ex effectib⁹ ipsius. Et per hoc patet solutio

AD SECVNDVM, & TERTIVM.

A. D. QVARTVM dicendum, q̄ ēss̄ diuinum, quod est ēns substantia, non est esse cōmune, sed est esse distinctum a quolibet alio esse. Vnde per ipsum suum ēss̄, Deus differt a quolibet alio ente.

A. D. QVINTVM dicendum, q̄ sicut dī in libro de Causis ipsum ēss̄ Dei distinguitur, & individuatur a quolibet alio ēss̄, p̄ hoc ipsum q̄ ēss̄ p̄ subſtēns, & non adveniens alicui naturae, que sit aliud ab ipso ēss̄. Oē autē aliud ēss̄, quod non est subſtēns, oportet, q̄ individuatur per naturam, & substantiam, quae in tali ēss̄ subſtēns. Et in eis uerū est, q̄ ēss̄ huius est aliud ab ēss̄ illius per hoc, q̄ est alterius naturae. Sicut si est unus calor per se existens sine materia vel subiecto, ex hoc ipso ab omni alio calore distingueretur, licet calores in subiecto existentes non distinguantur nisi per subiecta.

A. D. SEXTVM dicendum, q̄ ēns cōcēt cui non fit additio, de cuius tñ ratione non est, ut ei additio fieri non possit: sed ēss̄ diuinum est ēss̄, cui nō fit additio, & de eius ratione est ut ei additio fieri nō possit: unde diuinum ēss̄ non est ēss̄ cōcēt. Sicut, & animalis cōcēt non fit additio in sua ratione, rationalis differentiae: non tamē est de ratione eius q̄ ei additio fieri non possit, hoc enim est de ratione animalis irrationalis, quae est species animalis.

F. A. D. SEPTIMVM dicendum, q̄ modus significandi in dictiōnibus, q̄ a nobis rebus imponuntur, requirit modum intelligendi: dictiōnes enim significant intellectum conceptiones, vt dicitur in principio Perihel. Intellectus autem noster hoc modo inteligit esse, quo modo inueni in rebus inferioribus, q̄ quibus scientiam capit, in quibus ēss̄ non est subſtēns, sed inſinuat. Ratio autem inueni, quod aliud ēss̄ subſtēns sit. Et ideo licet hoc quod dicunt ēss̄, significetur per modum concretiōnis, nam intellectus attribuens ēss̄ Deo, trascendit modum significandi, attribuens Deo id quod significatur, non autem modum significandi.

A. D. OCTAVVM dicendum, q̄ dictum Boetij inteligitur de illis, quibus ēss̄ competit per participationem, non per essentiā: quod enim per essentiā suam est, si vim locutionis attendamus, magis debet dici quod ēss̄ ipsum ēss̄, quam sit id quod ēss̄.

A. D. NONVM dicendum, quod hoc quod dico ēss̄, ēss̄ inter omnia perfectissimum: quod ex hoc patet: quia actus est semper perfectior potentiā, quilibet autem forma signata, non intelligitur in actu, nisi per hoc q̄ ēss̄ ponitur. Nam humanitas velignitas potest considerari, vt in potentia materiæ existens, vel in virtute agentis, aut etiam in intellectu: sed hoc quod habet ēss̄, efficiat actu existens. Vnde patet q̄ hoc quod dico ēss̄, ēss̄ actuālitas omnium actuum & propter hoc ēss̄ perfectio omnium perfectionum. Nec intelligendum est, q̄ ci quod dico ēss̄, aliquid addatur quod sit coformatus, p̄sum determinans, sicut actus potentiarum ēss̄ enim quod huicmodi est, ēss̄ aliud secundum essentiam ab eo cui additur determinandum: nihil autem potest addi ad ēss̄, quod sit extraneum ab ipso, cum ab eo nihil sit extraneum, nisi non ēns, quod nō potest ēss̄, nec forma, nec materia. Vnde non sic determinatur ēss̄ p̄ aliud, sicut potētia per actum: sed magis sicut actus per potētiā. Nam & in definitione formarum ponuntur propria materiæ loco differētia, sicut cum dī, q̄ anima est actus corporis Physici organici. Et per hunc modū, hoc est ab illo ēss̄ distinguitur, in quantum est talis vel talis natura. Et per hoc dicit Dionysius, q̄ licet uenientia sint nobiliores quam existentia: tamē ēss̄ est nobilis quam vivere, uiuentia enim non tantum habent vitam, sed cum vita simul habent & ēss̄.

A. D. D. X. dicendum, q̄ ēm ordinem agētū est ordinatio finium, ita q̄ primo agenti responderet finis uillimus, & p̄portionaler per ordinem alii finis alii agentibus. Si enim consideretur rector ciuitatis, & dux exercitus & vnu singularis miles, constat p̄ rector ciuitatis est prior in ordine agētū, ad cuius imperium dux exercitus ad bellum p̄cedit; & ibi eo est miles, qui ēm ordinationem ducis exercitus manibus pugnat. Finis autem militis est prostrere hostem, quod vterius ordinatur ad victoriā exercitus, quod est finis ducis, & hoc vterius ordinatur ad bonum statum ciuitatis vel regni, quod est finis rectoris, & regis. Est ergo quod est proprius ēss̄. ēns & finis in operatione primi agentis, oportet q̄ teneat locum ultimi finis: finis autem licet sit primum in intentione, est tamen postremum in operatione, & est effectus aliarum causarum. Et ideo ipsum ēss̄ creatum, quod est proprius effectus respondens primo agenti, causa ex alijs principijs, quamvis ēss̄ ēss̄ primū causans sit primū principium.

A. D. XI. dicendum, quod alia quā proportionē ēss̄ per

se nota

se nota de se, quæ tamen huic, vel illi nō est per se nota, quando. L prædicatum est de ratione subiecti: & tamen ratio subiecti est alii ignota. Sicut si alii quis nesciret quid est totum, non esset ei nota ista propositio per se. Omne totum est manus sua parre, huiusmodi enim propositiones sūt nota cognitis terminis, vt dicitur primo posteriorum. Hac autē propositio, Deus est, quācum est de se, est per se nota, quia idem est in subiecto & predico: sed quantum ad nos non est per se nota, quia quid est Deus nescimus: vnde apud nos demonstratione indiget, non autem apud illos, qui Dei essentiam uident:

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus sit in aliquo genere.

Tertio queritur utrum Deus sit in aliquo genere. Et videtur quod sic. Dicit n. Damasc. substantia in diuinis significat communem speciem similiūm specie personarū: hypothesis autem demonstrat individuum, L patrem & filium & spiritum sanctum, Petrum & Paulum. Comparatur ergo Deus ad patrem & filium, & spiritum sanctum, sicut species ad individua. Sed ubicumque est innenire species, & individuum, ibi est innenire genus: quia species consistunt ex genere, & differentia. ergo videtur quod Deus sit in aliquo genere.

¶ 2 Præt. Quæcumq; sunt, & nullo modo differunt, sunt penitus eadē: sed Deus non est idem rebus aliis, ergo aliquo modo differt ab eis. Omne autē quod ab alio differt, aliqua differentia ab eo differt. ergo in Deo est aliqua differentia, quia differt a rebus aliis, non autem accidentalis, cum in Deo nullum sit accidentis, vt Boetius dicit in lib. de Trin. omnis autē substantialis differentia est alii generis diuini. ergo Deus est in aliquo genere.

¶ 3 Præt. Idem dicitur genere, & specie & numero, vt habetur. L Topicor. ergo & diuersum similiter, nam si multipliciter dicitur unum oppositorum, & reliquum. Aut ergo Deus est diuersus a creatura numero tantum, vel numero & specie tantum: & si sic, sequitur quod cum creatura in genere conueniat, & sic erit in genere. Si autem genere a creatura diffaret, oportebit etiā q; sit in aliquo alio genere quam creatura: nam diuersitas ex multitudine causatur, & sic diuersitas generis multitudinem generum requirit. ergo quolibet modo dicatur, operet quod Deus sit in genere.

¶ 4 Præt. Cūcumq; conuenit ratio generis substantia, est in genere: sed ratio substantia est per se existere, quod maxime conuenit Deo. ergo Deus est in genere substantia.

¶ 5 Præt. Omne quod definitur, oportet quod sit in genere: sed Deus definitur (dicitur enim q; est actus purus) ergo Deus est in aliquo genere.

¶ 6 Præt. Oē quod prædicatur de alio in eo q; quid, & est in plus, vel fe habet ad ipsum sicut species, vel sicut genus. Sed oīa quæ pdicantur de Deo, prædicantur in eo, q; quid. Nam oīa prædicamenta cum in diuina prædicione venerint, in substantia uertuntur, ut dicit Boet. in lib. de Trin. patet etiam q; nō soli Deo conueniunt, sed etiam aliis: & ita sunt in plus. ergo vel comparantur ad Deum sicut species ad individuum, vel sicut genus ad speciem, & utrolibet modo oportet Deum esse in genere.

¶ 7 Præt. Vnumquodq; mensuratur minimo sui ge-

A neris, vt dicitur. 10. Metaph. sed sicut dicit. Comme-
ibidē, id quo mensuratur oēs substantia, est Deus.
ergo Deus est in eodē genere cum aliis substantiis.
Lib. 10. cōs. 4.
ton. 3.

SED CONTRA. Omne quod est in genere, addit
aliquid supra genus, & p cōsequens est compositum:
sed Deus est oīo simplex. ergo non est in genere.
¶ 2 Præt. Omne quod est in gñē pōt definiri, vel sub
aliquo definito comprehendit: sed Deus cū sit infini-
tus, non est huiusmodi. ergo non est in genere.

R E S P O N. Dicendum, q; Deus d non est in gene-
re. Quod quidē ad pīs tribūs rōnibus ostendit pōt.

Primo quidē, quia d nihil ponitur in genere fīm
esse suum, sed rōne quidditatē suā quod ex hoc pa-
tet, quia esse vniuersūlq; est ei proprium, & distin-

D. 464.
B ētūm ab esse cuiuslibet alterius rei: led rō substantia
pōt esse cōs, propter hoc et Philos. dicit q; ens nō
est genus. Deus autem est ipsum d suum esse: vnde
non potest esse in genere. Secunda ratio est, quia
quamvis materia non sit genus, nec forma sit diffe-
rentia, tamen ratio generis sumitur ex materia, & ra-
tio differentia sumitur ex forma: sicut patet quod
in homine, natura sensibilis ex qua sumitur ratio
animalis, est materialis respectu rationis ex qua su-
mitur differentia rationalis. Nam animal est quod
habet naturam sensitivam: rationale autem quod
rationem habet, vnde in omni eo quod est in gene-
re, oportet esse compositionem materię, & forme,

C vel actus & potentia, quod quidē in Deo esse nō
potest: d qui est actus purus, vt ostensum est. vnde
relinquitur, quod non potest esse in genere. Tertia
ratio est, quia cum Deus sit simpliciter perfectus, d
comprehendit in se perfectiones omnium generū,
hac enim est ratio simpliciter perfecti, vt dicitur. 5.
D. 465.
Art. 1. huius
cōsiderationis.

D Deus autem est in aliquo genere, deter-
minatur ad ea quae sunt illius generis: & ita Deus
non potest esse in aliquo genere, sic enim non est
infinita essentia, nec absolute perfectionis, sed eius
essentia, & perfectione limitatur sub ratione aliqui-
us generis determinati. Ex hoc vltius patet q; Deus
non est species, d nec individuum, nec habet
differentiam nec definitionem: nam omnis defini-
tio est ex genere, & specie. vnde d nec de ipso demō
stratio fieri potest nisi per effectum, cum demon-
strationis proper quid medium sit definitio.

E AD PRIMVM ergo dicendum, quod Damasc. lo-
quitur similitudinari, & non secundum proprietati-
tem: habet enim nomen Dei quod est Deus, simili-
tudinem ad speciem in hoc quod de pluribus num-
ero distinctis substantialiter prædicatur: non tam
species proprie dici potest, quia species nō est
aliquid vnum numero pluribus commune, d sed ra-
tione solum, substantia vero diuina vna numero, est
communis tribus personis. vnde pater & filius &
spiritus sanctus sunt vnius Deus, non autem Petrus

& Paulus sunt vnius homo.

F AD SECUNDVM dicendum, q; differēs & diuersū dif-
ferunt vt Philos. dicit 10. Met. Nam diuersum abso-
lute d quod non est idem: differens vero d ad ali-
quid, nam omne differens aliquo differt. Si ergo p-
arie accipiamus hoc nomen differens, sic propo-
positio ista est falsa. Quæcumque sunt & nullo modo dif-
ferunt, sunt eadem. Si autem hoc nomen differens
large sumatur, sic est vera: & sic ista est cōcedenda,
quod Deus a rebus alijs differt: non tamē cō-
equitur quod aliqua differentia differt: sed q; differt
ab aliis per suam substantiam, hoc enim necesse est
in primis & simplicibus dici. homo enim differt

ab

1. lib. 5. cōs.
10. & 12. cōs.
10. 11.

D. 468.

D. 457.

D. 461.

D. 462.

D. 463.

D. 464.

D. 465.

D. 466.

D. 467.

D. 468.

D. 469.

D. 470.

D. 471.

D. 472.

D. 473.

D. 474.

D. 475.

D. 476.

D. 477.